

ВИКЛИКИ І РИЗИКИ ІНТЕГРАЦІЇ В АЗІЙСЬКОМУ РЕГІОНІ

Поліщук Л.С., к.е.н, доцент кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин
Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

З триваючим зростанням в Азії та її впливом на світову економіку, регіональна співпраця та інтеграція (РСІ) розширюються, приносячи з собою як переваги, так і витрати. Щоб зберегти економічне зростання регіону, необхідний інтегрований ринок з вільним потоком торгівлі та інвестицій. Так само необхідний деякий ступінь співпраці, якщо не координації в макроекономічній політиці. Внутрішньорегіональна торгівля в Азії за останнє десятиліття суттєво зросла. Але загальна картина стає все складнішою з розповсюдженням угод про зону вільної торгівлі (ЗВТ).

Азія є регіоном, який відносно пізно почав укладати угоди щодо ЗВТ, але за останнє десятиліття кількість таких угод за участю принаймні однієї країни з регіону різко зросла — створення так званої «азійської миски з локшиною». За даними СОТ до кінця 2013 року кількість ратифікованих угод про ЗВТ більш ніж потроїлася з 2002 року — до 109 з 36. Є ще більше 150 угод про ЗВТ, які знаходяться на різних етапах свого розвитку, тобто таких угод в цілому більше 260. В останніх звітах СОТ щодо регіональних торговельних угод акцентується на тому, що сьогодні процеси стосовно глобальних угод про ЗВТ включають Азію більше, ніж будь-який інший регіон світу.

Відповідно до тенденції глобалізації ЗВТ, близько три чверті, або 189 від загальної кількості, були двосторонніми угодами про ЗВТ (за участю двох країн); тільки 68 були багатосторонніми (за участю більш ніж двох країн).

За даними Азійського банку розвитку ЗВТ в Азії за участю АСЕАН + 6 країн — 10 членів АСЕАН плюс Австралія, КНР, Індія, Японія, Республіка Корея і Нова Зеландія — збільшилися ще більш швидкими темпами, ніж в Азії в цілому, зростаючи більш ніж в шість разів — з 27 у 2002 році до 189 в 2016 році. На сьогоднішній день на АСЕАН + 6 країн припадає 70% від загального обсягу ЗВТ в Азії. Із 189 ЗВТ за участю АСЕАН + 6 країн переважна більшість (130) є двосторонніми. Тільки третина (42) з цих двосторонніх ЗВТ включає в себе дві країни АСЕАН + 6; решта укладена з країнами поза групою; 77 з них включають країну

АСЕАН + 6 і торгових партнерів за межами Азії. Зростаюче значення неазіатських торгових партнерів відбивається у членстві багатосторонніх угод про ЗВТ.

Не дивно, що швидке зростання ЗВТ в Азії очолюється Сінгапуром, Індією і великими економіками Східної Азії — КНР, Японією та Республікою Корея. Станом на 2014р., Сінгапур мав найбільше — 37, з яких 18 набрали чинності. Індія зайняла друге місце з 34 угодами про ЗВТ, 13 набрали чинності. Республіка Корея мала в цілому 32 угоди про ЗВТ, в той час як КНР і Японія мали 27 і 26 угод про ЗВТ відповідно. Пакистан також мав 27 угод про ЗВТ, 6 набрали чинності. В АСЕАН, Малайзії, Таїланді та Індонезії не відставали і мали 26, 26, і 21 угоду про ЗВТ відповідно. Це викликало тривогу з приводу спотворень, пов'язаних з так званим ефектом «спагетті» або «тарілкою з локшиною»

Чому ЗВТ, особливо двосторонні, такі популярні? Важливою причиною є розчарування в СОТ. Очевидно, що затримка в завершенні Дохійського раунду багатосторонніх переговорів СОТ спричинили процеси ЗВТ. Незважаючи на величезну популярність і значні вигоди, які вони покладають на членів — як економічні, так і неекономічні — переговори стосовно угод про ЗВТ і їх імплементація мають свої виклики і ризики.

Зокрема, оцінюючи ЗВТ, експерти Азійського банку розвитку вважають, що система преференцій, вбудована в двосторонні або навіть багатосторонні угоди про ЗВТ, руйнує принцип недискримінації в торгівлі, при цьому ЗВТ виступає каменем спотикання, а не будівельним блоком.

Основним аргументом проти надмірної інтеграції є те, що вона загострює інфекцію в період кризи. Прикладом тому є безліч фінансових криз, які швидко поширюються з однієї країни в іншу, особливо коли інтеграція глибша в результаті або географічної близькості, або регіональної організації.

Відхилення торгівлі є ще одним потенційним ризиком від регіональної інтеграції, що може призвести до зменшення добробуту народу. Компроміс між створенням торгівлі та відхиленням торгівлі часто використовується для підтримки укладення договорів Північ-Південь, — а не лінії Південь-Південь — угод про вільну торгівлю, в той час як договори Південь-Південь мають тенденцію до диверсифікації торгівлі (сектори, які розвиваються, мають порівняльну перевагу в порівнянні з країнами-партнерами, але не глобально). Коли географічні ефекти агломерації починають проявляти себе, регіональна інтеграція створює нерівні переваги; розвиток відбувається в декількох країнах, а не у всіх.

Інтеграція має тенденцію до збільшення нерівності всередині країн. У випадку Азії нерівність в більшості країн поглиблюються. Сталося це із

зростанням економічної інтеграції. Однак, так як азійська інтеграція, як і раніше, обмежена в порівнянні з європейською, то важко робити точні висновки про зв'язок між регіональною інтеграцією та зростанням нерівності в країнах Азії.

Дві ключові пропозиції було висунуто для розплутування азійської ситуації: консолідація — створення регіональної ЗВТ для гармонізації двосторонніх угод про ЗВТ; чи багатосторонній характер преференцій — надання недискримінаційних преференцій для не-членів, виключаючи розбіжності у їх розмірах.

У разі успіху, консолідація може вважатися перетворенням двосторонніх угод на багатосторонні на регіональному рівні, або "регіональною багатосторонністю". В Азії Регіональне всеохоплююче економічне партнерство (РВЕП) на базі АСЕАН може закласти основу для консолідації угод про ЗВТ в рамках єдиної регіональної угоди. РВЕП є багатообіцяючою, цікаво відзначити, що більшість азійських двосторонніх угод про ЗВТ укладені з країнами за межами регіону. Отже, РВЕП, швидше за все, охоплюватимете приблизно третину всіх двосторонніх угод про ЗВТ, не охоплюючи значну більшість ЗВТ. Якщо консолідована ЗВТ сприймається як ізолююча або дискримінаційна в будь-якому напрямку, вона може забезпечити новий імпульс для нової хвилі двосторонніх угод про ЗВТ, оскільки традиційні торговельні партнери за межами регіону прагнутимуть зберегти торговельний доступ до новоутвореної ЗВТ.

Недавня тенденція пов'язати регіональні блоки глобально може збільшити труднощі, так як це збільшення зв'язків підвищує кількість членів і загальне різноманіття, а також ступінь неоднорідності угод, які мають бути гармонізовані.

Хоча консолідація і багатосторонність не є взаємовиключними, перша є засобом, в той час як остання є кінцевою метою. Консолідація створює регіональну ЗВТ для гармонізації двосторонніх угод — наприклад, РВЕП — в той час як багатосторонність надає недискримінаційні преференції для не-членів, виключаючи розбіжності в їх розмірах.

Тим не менше, кілька запитань щодо подальшої інтеграції залишаються, зокрема, як кілька двосторонніх угод можна скласти в один договір, не вдаючись до найменшого спільного знаменника, щоб досягти консенсусу, якщо кожна зі своїми власними правилами визначення та характеристиками; як вирішувати питання з міжрегіональними двосторонніми угодами, які становлять більшість ЗВТ Азії — включаючи членів РВЕП.

Список використаних джерел:

1. Asian Economic Integration Report 2016 . [Electronic resource]. – Mode of access:https://aric.adb.org/pdf/aeir/AEIR2016_complete.pdf

2. Regional Trade Agreements and the Multilateral Trading System . [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/rtamultilateral16_e.htm

3. Regional trade agreements . [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.wto.org/english/tratop_e/region_e/region_e.htm